

ЗМІСТ

<i>Передмова до українського видання</i>	9
I. ПРО АРХЕТИПИ КОЛЕКТИВНОГО НЕСВІДОМОГО ..	11
II. ПОНЯТТЯ КОЛЕКТИВНОГО НЕСВІДОМОГО	64
<i>а) Визначення</i>	64
<i>б) Психологічне значення колективного несвідомого</i> ...	65
<i>в) Метод доведення</i>	72
<i>г) Приклад</i>	75
III. ПРО АРХЕТИП ІЗ ОСОБЛИВОЮ УВАГОЮ ЩОДО ПОНЯТТЯ АНІМИ	80
IV. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АРХЕТИПУ МАТЕРІ ...	106
1. Про поняття архетипу	106
2. Архетип матері	113
3. Комплекс матері	117
<i>А. Материнський комплекс сина</i>	117
<i>Б. Материнський комплекс доньки</i>	120
<i>а) Гіпертрофія материнського</i>	120
<i>б) Перебільшення еросу</i>	122
<i>в) Ідентифікація із матір'ю</i>	123
<i>г) Оборона супроти матері</i>	124
В. Позитивні аспекти материнського комплексу	126
<i>а) Матір</i>	126
<i>б) Перебільшений ерос</i>	129

в) Лише-донька	132
Г. Негативний материнський комплекс	134
Підсумок	136
V. ПРО ВІДРОДЖЕННЯ	149
<i>Попередня заувага</i>	149
1. Форми відродження	150
а) Метемпсихоз	150
β) Реінкарнація	150
γ) Воскресіння (<i>resurrectio</i>)	151
δ) Відродження (<i>renovatio</i>)	151
ε) Участь у процесі перетворення	152
2. Психологія відродження	153
А. Досвід трансцендентності життя	154
а) Переживання, передані завдяки священному дійству. .	154
β) Безпосередні переживання	156
Б. Суб'єктивне перетворення	157
α) Зменшення особистості	157
β) Перетворення у значенні зростання	158
γ) Внутрішня структурна зміна	161
δ) Ототожнення з групою	165
ε) Ототожнення з культовими героями	169
ζ) Магічні процедури	170
η) Технічне перетворення	171
θ) Природне перетворення (індивідуація)	172
3. Приклад символічного ряду, що ілюструє процес перетворення	179
VI. ЩОДО ПСИХОЛОГІЇ АРХЕТИПУ ДИТИНИ	196
1. Вступ	196
2. Психологія архетипу дитини	208
а) Архетип як стан минулого	208
б) Функція архетипу	211

в) Майбутній характер архетипу	214
г) Єдність і множинність мотиву дитини	215
д) Дитина-бог і героїчна дитина	216
3. Спеціальна феноменологія архетипу дитини	218
а) Покинутість дитини	218
б) Нездоланність дитини	221
в) Гермафродитизм дитини	226
г) Дитина як початкова і кінцева істота	231
Підсумок	233
VII. ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ	
ФІГУРИ КОРИ	237
а) Випадок X	248
б) Випадок Y	254
в) Випадок Z	261
VIII. ЩОДО ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ДУХУ У КАЗКАХ	266
Передмова	266
а) Про слово «дух»	267
б) Самовияв духу у снах	275
в) Дух у казках	279
г) Теріоморфна символіка духу у казках	296
д) Доповнення	312
е) Додаток	313
є) Заключне слово	325
IX. ЩОДО ПСИХОЛОГІЇ ФІГУРИ ТРІКСТЕРА	329
X. СВІДОМІСТЬ, НЕСВІДОМЕ ТА ІНДИВІДУАЦІЯ	352
XI. ЩОДО ЕМПІРІЇ ПРОЦЕСУ ІНДИВІДУАЦІЇ	372
Інтерпретація малюнків	374
Підсумок	462

ХІІ. ПРО СИМВОЛІКУ МАНДАЛ	470
Інтерпретація малюнків	471
Підсумок	543
ХІІІ. МАНДАЛИ	546
ДОДАТКИ	551
Бібліографія	551
Примітки до українського видання	576

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ

Ця книга є частиною проекту видання та популяризації в Україні найважливіших творів відомого швейцарського психолога і психіатра Карла Густава Юнга (1875–1961). Вона відповідає за змістом 1-ій частині IX тому *Зібрання творів у 18-ти томах* (Видавництво «Рашер», м. Цюрих, і Видавництво «Вальтер», м. Ольтен; 1958–1981 роки) і присвячена формулюванню одних із найважливіших положень його аналітичної психології — понять «архетип» і «колективне несвідоме».

Основу її становлять статті, що були написані між 1933-ім і 1955-им роками, дещо доопрацьовані при укладанні цього тому. Їх можна розділити на чотири групи. Першу становлять статті *Про архетипи колективного несвідомого*, *Поняття колективного несвідомого* і *Про архетип із особливою увагою щодо поняття аніми*, присвячені обґрунтуванню основних теоретичних засад учення. До другої групи можна зарахувати *Психологічні аспекти архетипу матері*, *Про відродження*, *Щодо психології архетипу дитини*, *Щодо психологічного аспекту фігури коре*, *Щодо феноменології духа у казках* і *Щодо психології фігури трікстера*, у яких зосереджено увагу на феноменології найважливіших архетипів, як-от аніма–анімус, тінь, трікстер, мати, дитина тощо. Третю групу становлять статті *Свідомість, несвідоме та індивідуація* і *Щодо емпірії процесу індивідуації*, у яких автор, з перспективи його теорії архетипів

звертається до проблематики становлення особи і розвиває концепцію самоці. Тема самоці присутня також в останніх, четвертій, групі, до якої входять статті *Про символіку манда і Мандали*, присвячені висвітленню ролі манда у процесі індивідуальної терапії.

Така структура книги забезпечує читачеві можливістю евристичного включення в живий процес творчості на Юнгового вчення про колективне несвідоме, перші спроби формулювання якого можна простежити ще у його дисертаційному дослідженні *Модерні психології і психології так званіх окультизмів (1902 рік)*. Це важливо саме з огляду на те, що власне ця частина аналітичної психології часто оскаржується фізикалістськими налаштованими критиками.

Утім, варто наголосити, що тут ми маємо справу не лише із утворенням у клькатицячюлітній філософській традиції (від Арістотеля, Платона чи Авіценни — до Канта, Шпенгелера чи Ніцше) концептом, а і це насамперед, із баталюлітньою психіатричною та психотерапевтичною практикою, витлумачення якої опирається на величезний за обсягом набутком антропологічних, культурологічних та релігіознавчих дисциплін.

Та ми не маємо наміру ставати на чийсь бік. Наше завдання — надати читачеві можливість самостійно виводувати власне ставлення до Юнгового вчення про колективне несвідоме. І ця книга — як задокументований процес дослідницького пошуку — є основою заперукою такої можливості.

Олег Фетовець

кандидат філософських наук

директор Видавництва «Астролябія»

20 серпня 2012 року, Мюнхен-Богенгаузен

I

ПРО АРХЕТИПИ КОЛЕКТИВНОГО НЕСВІДОМОГО*

Гіпотеза про колективне несвідоме належить до тих 1
понять, які спочатку виглядають для публіки дивними,
але згодом переходять у її власність і вжиток як загаль-
новідомі уявлення: як це сталося із поняттям несвідомо-
мого взагалі. Філософська ідея несвідомого, яку можна
було зустріти ще у К. Г. Каруса і Е. фон Гартмана і яка
зникла у нахлинаючих хвилях матеріалізму та емпіриз-
му, не залишивши по собі жодних помітних слідів, а
потім поступово зринула в межах природничо-науково
зорієнтованої медичної психології.

Спершу поняття несвідомого обмежувалося озна- 2
ченням стану витіснених і забутих змістів. У Фрейда
несвідоме, хоча й — принаймні метафорично — уже
виступає як дієвий суб'єкт, є по суті нічим іншим, як
місцем збору саме цих забутих і витіснених змістів і
лише завдяки їм воно має якесь практичне значення.
Тому-то, згідно з цим розумінням, воно має виключно
особисту природу¹, втім, з іншого боку, вже Фрейд

* Змісти, позначені символами, є примітками до українського ви-
дання, які згруповано за розділами наприкінці книги, з посилан-
ням на відповідний параграф (за винятком поодиноких посилань
автора, що розміщуються внизу сторінки). Прим. наук. ред. укр.
видання.

¹ У пізніших працях Фрейд диференціював це своє основоположне
розуміння: інстинктивну психіку він назвав «Воно», а своїм «Над-Я»

звернув увагу на властивий несвідомому архаїчно-міфологічний спосіб мислення.

- 3 До певної міри, поверхневий шар несвідомого, безсумнівно, є особистим. Ми й називаємо його *особистим несвідомим*. Утім, він лежить на глибшому пласті, що походить уже не з особистого досвіду і надбання, а є вродженим. Цей глибший шар є так званим *колективним несвідомим*. Я обрав термін «колективний» тому, що це несвідоме має не особисту, а загальну природу, тобто, на відміну від особистої психіки, воно володіє змістами і способами поведінки, які скрізь і в усіх індивідах *sum grano salis** є однаковими. Іншими словами: воно в усіх людях є однаковим і, цим самим, утворює у кожному з нас завжди присутню, загальну душевну основу надособистої природи.
- 4 Душевна екзистенція розпізнається лише за наявністю *придатних для усвідомлення змістів*. Тому ми й можемо говорити про несвідоме лише тоді, коли спроможемося довести існування його змістів. Змісти ж особистого несвідомого є, головню, так званими *почуттєво наголошеними комплексами*, що утворюють особисту інтимність душевного життя. Натомість змісти колективного несвідомого є так званими *архетипами*.
- 5 Вислів «архетип» вживає вже Філон Александрійський² щодо *imago Dei** в людині. А також — Ірєней³, який говорить: «*Mundi fabricator non a semetipso fecit haec, sed de alienis archetypis transtulit*»[†]. У *Corpus*

означав почасти свідому, почасти несвідому (витіснену) для індивіда колективну свідомість.

² *De orificio mundi*, Index, див. під цим терм.

³ *Adversus omnes haereses*, 2, 6, с. 126.